

POSTMODERNİZM VE İKTİSADA YANSIMALARI

Arş. Gör. Betül BALABAN

*Gazi Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi,
İktisat Bölümü*

ÖZET

20. yüzyılın sonlarına doğru, dünya genelinde yaşanan değişim ve dönüşüme paralel olarak düşünme biçimlerinde de farklılıklar belirginleşmiştir. Tanımına dair bir mutabakat olmamakla birlikte postmodernizm, sanat, edebiyat, epistemoloji gibi alanlardaki modernizm sonrasında meydana gelen bu farklılıkları ifade ediyor denilebilir. Yaşanan bu değişimde öne çıkan husus, sözü geçen alanlarda tekil bir gerçeklik anlayışından çoklu gerçeklik anlayışına doğru bir geçiştir. Çoklu bir gerçeklik anlayışı, herhangi bir düşüncenin, yaklaşımın bir diğerine üstün olmasının dayanağını ortadan kaldırmıştır. Bu çalışmanın amacı özellikle bilgi anlayışı üzerinden postmodernizmi incelemek ve iktisattaki uzanımlarına ışık tutmaktır.

Anahtar kelimeler: Postmodernizm, Bilgi, Hakikat, Söylemsel İktisat.

POSTMODERNISM AND ECONOMIC REFLECTIONS

ABSTRACT

Towards the end of the 20th century, in parallel with the changes and transformations experienced worldwide, differences in thinking forms became clearer. While there is no consensus on its definition, it can be said that postmodernism express the differences that arise after modernism in fields such as, art, literature, epistemology. What stands out in this change is a shift from the concept of a single reality to the concept of multiple reality in the mentioned areas. The concept of multiple reality has lifted the foundation of any thought or approach over another. The aim of this study is to examine postmodernism, especially through the understanding of knowledge and to shed light on its economic prospects.

Key words: Postmodernism, Knowledge, Truth, Discursive Economics.

GİRİŞ

Modernizmin çeşitli alanlardaki uzanımlarının sorgulanmasıyla, 20. yüzyılın son çeyreğinde sosyal ve kültürel pek çok alanda meydana gelen değişim “postmodernizm” başlığı altında değerlendirilmektedir. Postmodernizm, modernizmin ortaya koyduğu birçok çerçeveyi sarsan ancak bu çerçeveler yerine yenisini koymayan bir düşünme biçimidir. Bu noktada, postmodernizmin en önemli özelliklerinden biri ortaya çıkmaktadır: Postmodernizm kıstasları reddeder.

Postmodernizmde, modernizmin “evrensellik, tekil gerçeklik, nesnellik ve ilerleme” kavramlarına karşılık “yerellik, çoklu gerçeklik, görelilik, ve mukayese edilemezlik” kavramları öne çıkmaktadır. Mukayese edilemezlik temelinde herhangi bir yöntemin bir diğerine üstünlüğünü reddeden postmodernizm, özgül bir yöntem ortaya koymamakta, yalnızca bağlam bağımlılık vurgusu yapmaktadır. Bu çerçevede, her türlü yöntem benimsenebilir ve kullanılabilir, kaçınılması gereken, kullanılan yöntemin biricikliği iddiasıdır.

Postmodernizmde her türlü üst anlatının bir kurgu olduğu dile getirilmekte, kendisi de kurgu olan bir şeyden çıkarım yaparak genel geçerlik iddiasında bulunmak yadsınmaktadır. Varlığa dair her anlatı, öznel belirleyiciler tarafından ortaya konulmuştur. Varlığın insan tarafından keşfedilebilecek kendinde mündemiç tekil bir anlamı, amacı ve bir yönü yoktur. Dolayısıyla bu alanlara dair ortaya konulan her şey var olanın keşfi değil, ortaya koyanlara bağımlı/onlar tarafından yaratılan öznel gerçeklik versiyonlarıdır.

1. POSTMODERNİZM NEDİR

Postmodern kelimesi 1960’lı yıllarda sanatta ve mimaride modernizmden radikal bir kopuş şeklinde ortaya çıkan yeni eğilimleri ifade etmek üzere kullanılmaya başlanmıştır. Bu eğilimlerde düzen ve içerikte rasyonelliğin reddi ön plandadır. Bu dönemde birçok sanat dalında seçkinliğin yadsınması, popüler kültür ve basit estetik ölçütler gündeme gelmiştir (Şaylan, 1999: 37). Örneğin mimarlığın seçkin olan insan için değil sıradan insanlar için yapılması gerektiği fikri yüksek sesle dile getirilen düşünceler arasındadır. Gökdelenler, beton bloklar, çelik kalaslar yerini ortaçağ meydanlarının taklitlerine, süslenmiş yüksek bloklara, balıkçı kasabalarına ve geleneksel konut yapımına bırakmıştır (Harvey, 2006: 55). Postmodernizm sanatta ve mimaride yeni eğilimler biçiminde ortaya çıkmış olsa da, zamanla birçok farklı alana yayılmış ve daha kapsayıcı bir söylem halini almıştır.

Postmodernizmde, modernizmin normlarına karşı çıkılarak, dünya, temelsiz, çeşitli, istikrarsız, dağınık kültür ve yorumlardan ibaret olarak görülmektedir (Eagleton, 2011: 9). Modernizmin “evrensellik, tekil gerçeklik, nesnellik ve ilerleme” kavramlarına karşılık “yerellik, çoklu gerçeklik, görelilik, ve mukayese edilemezlik” kavramları öne çıkmaktadır. Modernizmin söz edilen kavramları, farklı konularda belirli çerçeveler inşa ederken, postmodernizmin bunlara karşılık önerdiği kavramlar, modernizmin çerçeveleri yerine yenilerini sunmaktan ziyade, bu çerçeveler reddedildiğinde ortaya çıkan durumu tasvir etmektedirler. Bu durumun en belirgin özelliği “belirsizlik” tir. Herhangi bir konuda bir belirleyenin bulunuşu, bir üst anlatıdır ve postmodernizm esas olarak üst anlatıların reddi ile karakterizedir. Bu açıdan bakıldığında, postmodernizmdeki çok sesliliğin savunuluşu ve ötekileştirmenin reddi gibi yaklaşımlar bir değer yargısına dayanmamakta, yalnızca sesler arasında seçim yapacak, birini öne çıkarıp diğerini reddedecek bir kriterin bulunmasının mümkün olmadığı görüşü sonucunda ortaya çıkmaktadır.

“The Postmodern Condition: A Report On Knowledge” isimli eserinde postmodernizmi “meta anlatılara karşı inançsızlık” olarak tanımlayan Jean-Francois Lyotard, bir zamanlar entelektüel çabaya yön veren meta anlatıların yetersizliğini, bilimlerdeki ilerlemenin bir ürünü olarak görmektedir. Ancak ona göre her meşrulaştırma söylemi üretken veya olumlu bir şekilde çalışmadığı için, ihlal yetenekleri sembolik düzeyde kalmaktadır ve bu söylemler kurumsal ve kültürel düzeyde etkili olamazlar. Postmodern çağda kültür, toplum, kurumlar ve entelektüel rejim eleştirileri, yeniden dengeye getirici bir fonksiyona sahiptir. Bu nedenle eleştirel eylem, tekno-bilimsel sermayenin hizmetinde çalışan ve meşruiyete ihtiyaç duymayan güç söylemleri tarafından bertaraf edilir. Orada ise hakikatin değil ilgili bir devletin, şirketin, üniversitenin ve entelektüel çalışmanın içeriğini belirleyen sermayenin devamlılığı önemlidir (Merod, 1994).

Lyotard teknolojinin toplumsal dönüşüm üzerindeki etkisini kabul etmekte ancak bilim ile teknoloji arasındaki bağıntının bir meşrulaştırma süreci olmasının bilim adamlarını, aydınları ya da üniversite kurumunu, toplumda ayrıcalıklı bir sınıf olarak öne çıkarmasını eleştirmektedir. Çünkü ona göre bilim ve kuram birer dil olduğu için bunlar yoluyla sağlanan meşruiyet temelsizdir. Çünkü dil kesin bir toplumsal uzlaşmayı sağlayacak bir araç olmaktan son derece uzaktır. Hatta bir mantığa aykırılık alanıdır. Lyotard bu noktada dil ile benlik arasında bir benzerlik kurarak bir düşünce zincirinin ilk halkasını oluşturmaktadır. Benlik de tıpkı dil gibi heterojendir ve yapısı gereği her türlü bütünleştirmeye aykırı düşmektedir. Zincirin ikinci halkası bütünleştirici olma iddiasındaki tüm yapıların birer kurgu olduğu düşüncesidir. Bu yapılar

gerçekliğin tek olduğu anlayışından hareketle oluşturulmaktadır. Ancak Lyotard gerçekliğin öznenen özneye değiştiği kanısındadır. Üçüncü halka toplumu açıklamak iddiası taşıyan üst anlatıların reddidir. Büyük söylemlerin doğrunun tek temsili olduklarını iddia etmeleri diğer anlatılar üzerinde bir baskı oluşturmaktadır ve bu nedenle bu zincirin dördüncü halkasında “terörist” olarak nitelendirilmektedir (Şaylan, 233-241). Lyotard’ın üst anlatılara olan eleştirisi modern devlet ve ideolojilerin önemli bir yönünü oluşturan büyük projelere ve politik programları da kapsar. Ona göre postmodernizmin siyasi ifadesi, modernizmin birlik ve düzen anlayışının bir ürünü olan totalitaryanizme karşı duruştur (Cevizci, 2017).

Lyotard, üst anlatılar yerine küçük anlatıları över. Küçük anlatılar, küçük grupların ortak amaçlarını dile getirmek için ortaya konulan söylemlerdir. Bu anlatıların toplumun bütün sorunlarına çözüm sunmak gibi bir iddiaları yoktur. Var oluş süreleri de özel bir takım sorunların çözümüne ulaşılacak süre ile sınırlıdır. Sözü geçen küçük anlatılar toplumsal düzensizliği engelleyecek olan bakış açılarının geliştirilmesinde de kullanılmaktadır. Lyotard, üst anlatılar olmadan da farklı durumlara özel farklı değer yargıları ile düzensizliğin önlenileceği kanısındadır (Sim, 2006: 9).

Tirthankar Roy 2003 yılındaki “Economic History and Postmodern Theory ” isimli çalışmasında postmodernizmin, “ilerleme”, “evrim” ve “modernleşme” terimleriyle uyumsuzluk içinde olduğunu belirtmektedir. Bir “öteki” ye atıfta bulunarak kendini oluşturan modernlik söylemi, dışlama eylemini, boyunduruk altına almayı ve bilimsellik indeksi oluşturmayı içermektedir. “Güç”, sosyal ilişkilerin stratejik ilişkilere dönme eğilimi olarak görülür modernizmde. Postmodern teoride ise güç evrenselidir. Postmodernizmde süreklilikten ziyade kopukluk ve kaos daha kabul edilebilir görülmektedir. Güç ile bilgi üretimi arasında kuvvetli bir bağlantı kurulduğu için yazılı, basılı veya “resmi” kaynaklarla ilgili sağlıklı bir şüphe ortaya çıkmıştır (Roy, 2003).

Dünyayı kendi derin yapılarıyla ve içsel dinamikleriyle karşılıklı bağlantılı bir sistemler bütününe indirgeyen yapısalçılık gibi akımlara karşı çıkan filozoflar ve kültür teorisyenleri olmuştur. Postyapısalcılık olarak adlandırılan bu tepki, postmodernizmin farklı alanlardaki parçalarından biridir. Bu yaklaşımda, yapısalçılığın benzerlik ve karşılıklı bağlantılılığına karşı, farklılık ve açık uçluluk vurgulanmaktadır (Sim, 2006: XII). Bütün algı, kavram ve hakikat iddiaları dilde inşa edilir. Dolayısıyla sözcükler dildışı dünyadaki gerçekliklere gönderim yapmadan bir şeyler anlatabilmektedir (Cevizci, 2017).

Postyapısalcı felsefe dilbilim, toplumbilim, insanbilim, ruhbilim, göstergebilim gibi pek çok alanın bir arada bulunduğu ortak bir düşünme düzlemidir.

Bu düzlemde, disiplinlerarası sınırların ortadan kaldırılmasının gerektiği savunulmakta ve ortak bir söylem alanı oluşturmak amaçlanmaktadır. Postyapısalcı anlayışta, metinlerin gerisindeki örtük varsayımların ortaya çıkarılması için oluşturulan her türlü anlamın nasıl oluşturulduğunun sorgulanması önemli yer tutmaktadır. Bu çerçevede postyapısalcı felsefenin önde gelen düşünürlerinden Derida, metinlerin üzerine kuruldukları sıradüzenli ikiliklere (varlık/hiclik, gerçeklik/görünüş, konuşma/yazı) dikkat çekmekte, bu ikiliklerdeki ilk terimin ikincisinden daha sağlam ve şaşmaz olarak görüldüklerine vurgu yapmaktadır. Derida yapısökümü tekniğiyle metinlerin dile getirilmemiş yönlerini ve üzerine kurulduğu ikilikli yapıyı gün yüzüne çıkarmayı amaçlamıştır. Bu yöntemin kullanılması sonucunda, metnin ilk okunuşunda tutarlı görünen yapıların tutarsızlığı ve örtük içerimleri ortaya çıkmaktadır (Güçlü, Uzun, Uzun ve Yolsal, 2003).

Postmodernizme göre bütüncül bir toplumsal kuram oluşturmak olanaklı değildir. Toplumda genel olarak süreksizlik, parçalanmışlık ve kaos hakimdir. Bu nedenle topluma dair olguyu açıklama iddiasındaki kuramlar daha önce oluşturulmuş metinlere yönelik bir montajdan ibaret kalacaktır (Şaylan, 1999: 192). Çünkü postmodernizm dünyayı bir “gerçeksizlik alanı” olarak görür. Kapsayıcı bakış açılarına alternatif olarak kısmi perspektifler ön plana çıkar. Bu bakış açılarından hepsi aynı değerdedir. Çünkü değerlendirmeye temel alınabilecek bir ölçüt mevcut değildir. Her şey dil ve söylemden ibarettir (Turan, 2011: 116, 117). Derrida’ya göre anlamın dil dışında aşkın bir gösterilene atıfta bulunduğu görüşü, batı metafiziğinin yanılığlarından biridir. Dil dışında, nesnelde, özlerde, idealarda anlam yoktur. Anlamı bizatihi dil üretmektedir. Dil, farklılıklara dayalı bir göstergeler sistemidir. Göstergeli gösterge yapan ise onun diğer göstergelerden farklılığıdır. Farklılık olmadan ne dil ne de düşünce tanımlanabilir. Anlam hakikate dair bir şey değil farklılıklar sisteminin bir ürünüdür. Dolayısıyla yorumun amacı hakikate ulaşmak değildir. Zira hakikat ya da doğru denilen şey dondurulmuş söz, şekil, ya da figürlerdir (Cevizci, 2017). Dilin yapısının herhangi bir nesnelliği yansıtmaya uygun olmayışı, postmodernizmin en temel savlarından biri olan nesnelğin mümkün olmayışının temelidir (Şaylan, 1999: 196). Dil, kültür, paradigma ve tecrübe gibi birçok faktörden etkilenen bir yapıntı olduğu için gerçekliği ifade etmeye uygun bir araç değildir. Bu nedenle düşünce okulları arasındaki seçim, söylem biçimleri arasındaki seçimdir. (Samuels, 1990:7).

Postmodernizm, yukarıda ifade edilmeye çalışıldığı gibi pek çok farklı alanda pek çok farklı bakış açısını barındırmaktadır. Üzerinde tam bir uzlaşma olmamakla birlikte, öne çıkan unsurlar şu şekilde özetlenebilir (Cevizci, 2017; Güçlü ve diğerleri, 2003; Serdar, 1998: 21):

- Modernizmde geçerli olan bakış açılarının sorgulanması,
- Yerleşik bakışlarının yerleşikliklerinin sorun olarak değerlendirilmesi,
- Modern çağın tüm meşrulaştırıcı söylemlerine, üst anlatılara karşı çıkılması,
- Tekil gerçeğin, genel geçer bilginin reddedilmesi,
- Bilginin göreliliğinin ve bağlam bağımlılığının vurgulanması,
- Farklı hakikatleri değerlendirecek bir ölçüt olmaması nedeniyle mukayese edilemezliğin vurgulanması,
- İlerleme düşüncesinin reddedilmesi,
- Doğa bilimleri ve toplum bilimleri ayrımının ortadan kaldırılması,
- Sanatla gündelik yaşam unsurları arasındaki sınırların ortadan kaldırılması

SÖYLEMSEL İKTİSAT

Postmodernizmin iktisattaki uzanımları, metodolojiye ve bilgiye bakışından başka bir çerçeve içermemektedir. Zira iktisatta belirli bir düşüncenin savunulduğu postmodernizmin temel mantığı ile uyumsuzluk içerir. Sadece, iktisatta ortaya çıkan bazı yaklaşım ve okulların postmodern bilgi ve metodoloji anlayışını baz aldığı söylenebilir. Bu bağlamda ortaya çıkan çeşitli iktisat okulları farklı konularda birbiri ile çelişebilir de. Esasında postmodernizm, bu çelişkilerin yanında durmaktadır. Zira postmodernizm tekil bir gerçeklik anlayışına dayanmaz. Bundan hareketle, çelişki gibi görünen durumlar, birbirinden bağımsız gerçeklik formları olarak değerlendirilir ve “mukayesesizlik” ilkesi temelinde “çelişki” kavramı anlamını yitirir.

Postmodernizm, bilginin söylemsel doğasına ışık tutmakta ve bilgi ve diğer söylemler arasında ayrım yapmayı reddetmektedir. Ekonomik düşüncenin postmodernizmdeki söylemsel analizi, kavramların ve metodların bilimsel temelini saptamaya çalışmamakta, daha çok, dilin ve diğer söylemsel formların ekonomik gerçeklik hakkındaki algımızı kısmen belirleyen anlamları nasıl yarattıklarını araştırmaktadır (Amariglio, 1990).

Samuels, söylemsel iktisada ilişkin çalışmaları topladığı kitabında epistemolojik hususların insan çabasının bir parçası yani söylem veya dikkatlerin ikna etme sanatına yöneldiği “retorik” pratiği olarak görmeyi mümkün olduğunu belirtmektedir. Ona göre epistemolojik teori ve geleneksel uygulama, hangi açıklamanın makul olduğunu belirler ve bu nedenle ikna etmeye çalışır.

Böylece epistemoloji yapmak, retorik yapmaktan farklı değildir. Bütün bunlar ışığında, iktisat, belirli bir paradigmayı veya inanç sistemini kapsayan söylem biçimleri olarak değerlendirilebilir. Kendisi aracılığıyla iktisatçıların hikayelerini anlattığı dil, gerçeğin bir ifadesi değil, kültür, paradigma ve tecrübe gibi birçok faktörden etkilenen bir yapıdır. Ekonomiyi açıklamak için dili kullanmak, bir yapıtı kullanarak bir başka yapıttan bahsetmektir. Ekonomi, McCloskey'nin de dediği gibi bir metaforlar sistemidir. Bu nedenle düşünce okulları arasındaki seçim, söylem biçimleri veya metafor sistemleri arasındaki seçimdir. Bir dil olarak ekonomi, birçok önyargı ve varsayımla yüküdür (Samuels, 1990:3-7).

Amariglio postmodernizmin, bilgi ve diğer söylemler arasında ayrım yapmadığına vurgu yapar. Ona göre iktisattaki söylemsel analizi, dilin ve diğer söylemsel formların anlamları yaratarak ekonomik gerçeklik hakkındaki algımızı etkilemektedir. Örneğin "belirsizlik" gibi kavramların kullanılmaya başlaması ekonomi biliminin söylem niteliğini belirgin hale getirmiştir (Amariglio, 1990)

İktisatta söylem analizin nihilizme ve rölativizme sebep olacağı şeklindeki itirazlara karşın Samuelson şunları söylemektedir (Samuels, 1990:12):

- Gerçeklik aslında göreceli olabilir,
- Frank Knight'ın da savunduğu gibi, hepsi olmasa bile çoğu kesinlik, sadece rölatif (göreceli) kesinliktir,
- Söylemin potansiyel olarak nihilistçe ve rölatif (göreceli) analizinin alternatifi, statükoya ayrıcalıklı bir statü atfetmektedir,
- Söylem analizi mevcut kurumların toptan yıkımını savunmakla aynı şey değildir,
- Söylem çalışmalarına bu tarz bir karşıtlık değişime karşı süreklilik sorunundan kaynaklan bir bahanedir. Bu sorun dâhilinde statükoya ayrıcalıklı bir konum verilmektedir.
- Gerçekliğin gizlenmesinden ziyade onunla yüzleşmek gerekmektedir. İnsanlar tarafından yapılan düzenlemeler seçim veya tasarım meseleleridir. Ekonomik ve sosyal politikaların nasıl olması gerektiği konusundaki karmaşa bunun bir göstergesidir.

Samuelson'un dile getirdiği hususlar özetle, söylem analizinin alternatifi- nin statükoya ayrıcalık atfetmek olduğunu ifade etmektedir. Samuelson'un bu husustaki görüşlerini şu sözlerle de ifade etmiştir (Samuels, 1990:13):

“Neticesizlik, rölativizm ve nihilizm vurgusu ekonomistlerin seçim yapamayacağı anlamına gelmemektedir. Tüm ekonomistlerin, tüm sorular üzerinde nihai cevaplar ya da önermelere sahip olmaları gerekemeyebileceği anlamına gelmektedir. Fakat ekonomistler sıklıkla bir seçim yapmak zorunda kalırlar. Ancak söylem analizinde söz konusu olan yapılan seçimlerin kesinlik iddiası barındırmamasıdır. Bireyler yaptıkları analizlerin önemli derecede anlamlı olduğu inancıyla da, bu analizlerin hem söylem analizinin hem de epistemolojinin belirlediği sınırlıklarla karakterize olduğu anlayışıyla da yaşayabilirler.”

SONUÇ

Öncelikle sanat ve mimaride ortaya çıkan ve zamanla birçok farklı alanda modernizmi sorgulayan bir söylem biçimi olarak gelişen postmodernizm yerleşik bakışları, üst anlatıları reddetmekte, mukayesesizlik, çoklu gerçeklik, görelilik, öznellik gibi unsurlarla karakterize olmaktadır.

Modernizmin nesnellüğün mümkün olduğu ve bilimselliğin en önemli kıstaslarından biri olduğu şeklindeki uç kabulüne karşın postmodernizm nesnellığı bir ütopya olarak görmektedir. Ancak nesnellik tasavvurunun varlığı ve nelerin nesnellikten uzaklaşmaya neden olduğuna dair fikir yürütülebilmesi nesnellığe yakınsamanın mümkün olduğunu göstermektedir. Örneğin, coğrafi şartların bireylerin fiziksel yapıları üzerinde etkisi olduğu algılayarak bu bilgi ışığında analiz yapmak, üzerinde çalışan gruplarda coğrafi şartlardan dolayı ortaya çıkacak yanlışlıkların farkında olunarak sonuçları değerlendirmek suretiyle nesnellığe yakınsamayı sağlamaktadır. Bu açıdan bakıldığında postmodernizmin her şartın kendine özgü olduğunu vurgulaması nesnellüğün mümkün olmadığı sonucuna ulaştırmaktansa, nelerin nesnellüğün önünde engel oluşturduğunu göstermiş ve nesnellığe yakınsamada aydınlatıcı bir yol işaretlemiştir.

Modernizmin evrensellik iddiasına karşın postmodernizmin evrensel gerçekliği reddi, olguların içinde gerçekleştiği şartların birbirinin aynı olmasının imkansızlığından kaynaklanıyor görünmektedir. Postmodernizmin dikkate aldığı şartlardan belki de en önemlileri zaman ve öznedir. Evrensellik iddiası altında zamanın ve öznenin tekrar edilemezliği nedeniyle kendiliğinden ortadan kalkmaktadır. Sonuç olarak postmodernizmde yapılan, bağlam-bağımlılığın bilincine vararak spesifikasyonların genişletilmesidir. Modernizmin “Her durumda X geçerlidir” önermesini postmodernizm “A zamanında, B bölgesinde, C toplumunda, E-D yaş aralığındaki F cinsi için X geçerli olabilir” şeklinde farklı bağlamları göz önüne alarak ortaya koymaktadır.

Anlamın dilde üretildiği ve dilin aşkın bir gösterilene atıfta bulunmadığı şeklindeki postmodern görüş, dış dünya tasavvuru açısından yüksek düzeyde indirgemecilik içermektedir. Söylemsel iktisatta da buna benzer bir görüş, kavramların ekonomiyi algılayışımızı belirlediği şeklindedir. Ancak burada kavramların ortaya çıkış sebepleri göz ardı edilmektedir. Genellikle mevcut kavramların dış dünyayı açıklamada yetersiz kaldığı zamanlarda yeni kavramlar üretilmektedir. Bu elbette üretilen kavramların ve dilin dış dünyayı kusursuz bir şekilde açıkladığı anlamını içermemektedir. Ancak zorlayıcı bir durumun ortaya çıkışı ve buna bağlı olarak kavram üretimi ve teorilerin bu kavramları içerecek şekilde yeniden yorumlanması söz konusudur.

Dış dünyaya dair her açıklama girişiminin aslında bir yaratımdan ibaret olduğunu vurgulayan postmodernizm, “yapısöküm” aracılığıyla metinlerin üzerine kuruldukları ikili yapıların ortaya konulabileceği fikrini içermektedir. Ancak metin, onu okuyan açısından dış dünyaya ait bir unsurdur. Dolayısıyla metinlerin üzerine kuruldukları dile getirilmemiş yönleri ortaya koyma iddiası, “dış dünyanın açıklanabilir olmadığı” görüşü ile bir zıtlık içermektedir.

Postmodernizm, üzerine inşa edildiği kavramlar ile vardığı sonuçları birbirine bağlayacak bir köprüden yoksundur. Zira mukayesesizlik, çoklu gerçeklik, hakikatin dilde inşası, görelilik gibi kavramlar, bilimsel çabanın motivasyonunu ortadan kaldırmaktadır. Ancak postmodernistler bilimsel çalışmayı anlamsız bulan bir bakış açısına sahip değillerdir. Yerel mutabakatlar, bağlam bağımlı çözümler postmodernizmde mümkün görülmektedir. Küçük ölçekte de olsa sonuçlar ve çözümler elde edilmesi, postmodernizmin üzerine kurulu olduğu muğlak kavramlar ile açıklanamayacak bir durumdur. Çünkü, küçük anlatılar dahi bağlam-bağımlı mukayeseleri ve bir yönelimi gerekli kılmaktadır.

KAYNAKLAR

Amariglio, J. (1990). “Economics as Postmodern Discourse”, W.J. Samuels (ed) Economics as Discourse. Boston: Kluwer Academic Publishers, pp. 15, 16.

Cevizci, A. (2017). *Büyük Felsefe Sözlüğü* (Birinci Baskı). İstanbul: Say Yayınları.

Eagleton, T. (2011) *Potmodernizmin Yanılsamaları* (Çev. M. Küçük). İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 9.

Güçlü, A., Uzun, E., Uzun, S., Yolsal, Ü., H. (2003). *Felsefe Sözlüğü* (İkinci Baskı). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Harvey, D. (2006). *Postmodernliğin Durumu* (Dördüncü Baskı). İstanbul: Metis Yayıncılık, 55.

Marinescu, C. (2011). Economic Science and Postmodernism: Ethics Return. *Theoretical and Applied Economics*, 5(5), 123.

Merod, J. (1994). The Wisdom of Our Violent Knowledge: Postmodern Economics and Academic Cyberspace. *Boundary 2*, 21(3), 231-246.

Roy, T. (2003). Economic History and Postmodern Theory. *Economic and Political Weekly*, 1874-1878.

Samuels, W., J. (1990). *Economics as Discourse: An Analysis of The Language of Economists*. Boston: Kluwer Academic Publishers.

Serdar, Z. (1998). *Postmodernizm ve Öteki-Batı Kültürünün Yeni Emperyalizmi* (Çev. G. Kaçmaz). İstanbul: Söylem Yayınları, 21.

Sim, S. (2006). *Postmodern Düşüncenin Eleştirel Sözlüğü* (Çev. M. Erkan, A. Utku). Ankara: Ebabil Yayınları, XII, 9.

Şaylan, G. (1999). *Postmodernizm* (Birinci Baskı). Ankara: İmge Kitabevi, 37, 192, 196, 233-241.

Turan, M. (2011) *Postmodern Teori* (Birinci Baskı). İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 116, 117.